

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.43 (3355) ●

● ПЯТНІЦА, 8 ЛІСТАПАДА, 2013

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Што будуць на Марасейцы?
У цэнтры Масквы ўзводзіцца беларускі Дзелавы і культурны комплекс **Стар. 2**

Ад вясковай крыніцы да Монпарнаса
У лёсах Каруся Каганца і ягонага блізкага родзіча Гіёма Апалінэра шмат цікавых супадзенняў **Стар. 3**

Трэба дома бываць не гасцем...
Падарожнічаць па сваёй краіне, цікавіцца яе традыцыямі, гісторыяй — да гэтага заклікаюць тыя, хто прыдумаў “Простыя рэчы” **Стар. 4**

АРЫЕНЦЫ

Аснова ўсёй Айчыне

Міжнародная навуковая канферэнцыя да 90-х угодкаў выхаду з друку паэмы Якуба Коласа “Новая зямля” — толькі адна з імпрэзаў штогадовых Каласавінаў у гонар Песняра

Іван Ждановіч

Матэрыяльны добрабыт? Вера? Духоўныя ідэалы? У пошуках сэнсу быцця сотні розумаў шукаюць “пункт адліку”. Свой рэцэпт гарманічнай выбудовы лёсу, прадаўжэння роду, жыцця ў праўдзе і любові выпакутаваў і мудрэц ад зямлі Якуб Колас: “Дык трэба грунт мець пад нагамі, каб не бадзяцца батракамі”. Такі завет пацінуў некалі бацька класіка, з якога пісаўся яркі вобраз палясоўшчыка Міхала, аднаго з галоўных у паэме “Новая зямля”.

Сёлета з нагоды да 90-х угодкаў выхаду з друку паэмы ладзілася XXVIII Міжнародная навуковая канферэнцыя “Зямля — аснова ўсёй Айчыне”. Гэта была важная частка Каласавінаў, якія штогод праводзіць да ўгодкаў класіка Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны му-

зей Якуба Коласа. І глыбокі па сэнсе радок назвы імпрэзы “новазямельны”. Навукоўцаў, музейшчыкаў Беларусі, Расіі ды Украіны вітаў Міністр культуры Барыс Святлоў. Ён нагадаў, што жыццё і творчасць Якуба Коласа — гэта і цэлая эпоха ў жыцці краіны, велізарны ўклад у скарбонку духоўнасці. Чытаючы класіка, можна і сёння павучыцца любові да Айчыны, адданасці свайму народу. Менавіта Коласу належаць радкі, якія часта гучаць: “Мой родны кут, як ты мне мілы! Забыць цябе не маю сілы”.

Летась шырока адзначаліся 130-я ўгодкі класіка, завяршылася выданне 20-томнага Збору твораў. Пра каштоўнасць працы для ўсіх славістаў свету гаварылі выступоўцы з Расіі ды Украіны, а першы намеснік па навуковай рабоце Цэнтра даследаванняў беларускай

Будзе рабінавы гай на сядзібе ў Альбуці. А саджаць дрэвы любіў і Якуб Колас

культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі Аляксандр Лукашанец заўважыў: выданне прэзентавалася і на XV Міжнародным з’ездзе славістаў у Мінску. “Слова пісьменніка гучала летась і далёка за межамі Беларусі, — адзначыў Барыс Святлоў. — Вялікі ўклад ў прапаганду яго творчасці робіць музей дом Якуба Коласа быў своеасаблівым духоўным цэнтрам сталіцы, тут панавала творчая, сяброўская атмасфера. Тут частымі гасцямі былі вядомыя пісьменнікі, мастакі, артысты, музыканты, вучоныя і палітыкі. І сёння

Дом Коласа годна прадаўжае традыцыі, актыўна ўдзельнічае ў літаратурных, культурных працэсах краіны і замежжа — у Польшчы, Літве, Украіне, Расіі, з музеямі якіх заключаны доўгатэрміновыя кантракты”. Адным з важных кірункаў дзейнасці музея застаюцца і Каласавіны. Выдадзена ўжо 27 кніг з матэрыяламі канферэнцыі. У музеі прайшоў і круглы стол “Мемарыяльны музей і грамадства. Захаванне культурнай спадчыны. Музей ва ўмовах развіцця новых інфармацыйных тэхналогій” з удзелам гасцей-музейшчыкаў з Украіны і

Расіі. Коласаўцы паказвалі свае тэхнічныя навінкі. А 2 лістапада на Стаўпечыне адкрылася “Хатка знахаркі” на вядомай сядзібе Альбуць. Там высадзілі рабінавы сквер. У хатцы можна даведацца пра лекавыя травы, якія з дзяцінства ведаў будучы паэт. Там сабраны народныя рэцэпты, гасцей частуюць гарбатай. Зёлкі тыя будуць загойваць як цялесныя, так і душэўныя раны тых, хто прыйдзе ў Панямонне. А лекавая сіла тых траваў — ад сокаў зямлі, якая ёсць і “аснова ўсёй Айчыне”, і аснова духоўнага здароўя кожнага з нас.

ВЕСТКІ

Карысныя канікулы

Таццяна Болгава

На міжрэгіянальным маладзёжным форуме “Сяброўства без межаў” завіталі госці з Рыжскай беларускай школы

Форум пад час школьных канікулаў прайшоў у Гомельскай вобласці. Асноўнымі ўдзельнікамі яго былі навучэнцы і педагогі Рыжскай беларускай школы, устаноў адукацыі Гомельшчыны. Замежныя госці пабывалі ў Гомелі, Мазыры, Рэчыцы і Жлобіне. Ладзіліся круглыя сталы для абмену вопытам з педагогамі вобласці, вечары творчых стасункаў з навучэнцамі і выкладчыкамі 36-й гомельскай гімназіі імя Івана Мележа, Рэчыцкага цэнтра творчасці дзяцей і моладзі. Былі конкурсна-гульнівыя праграмы, майстар-класы ў Гомельскім абласным Палацы творчасці дзяцей і моладзі. Рыжане пабывалі і на спектаклі ў абласным Тэатры лялек.

Сустрэчы школьнікаў і настаўнікаў з Рыгі на Гомельшчыне — добрая магчымасць, каб наладжваць сяброўскія сувязі паміж навучэнцамі, педагогамі Беларусі і Латвіі. Важна, што іх паядноўвае найперш беларуская культура і мова.

Рыжская беларуская школа адкрылася ў 1994 годзе.

ЛІНІЯ ЛЁСУ

Па Мінску светлая туга...

Святлана Анісімава родам з Тальяці, але душой цягнецца да Беларусі: тут жылі продкі і жывуць родзічы

Іван Ждановіч

Сёлета ў жніўні газета згадала пра яе. Сяргей Шылкін з Тальяці пісаў пра ўдзел суполкі “Нёман” у Першым гарадскім фэсце нацыянальных культур сярод устаноў сярэдняй прафесійнай адукацыі. “Свята ініцыявала Святлана Анісімава, загадчыца бібліятэкі, выкладчыца і куратар студсавета Тальяцінскага хіміка-тэхналагічнага каледжа”, — гэта з ягонага допісу.

І вось Святлана ў Мінску. У рэдакцыю завітала па наводцы кіраўніцы суполкі “Нёман” Людмілы Дзёмінай, прывезла ад яе ў падарунак прыгожы буклет. А як яны пазнаёміліся? “У каледжы даўно ладзіцца фестываль нацыянальных культур, — расказвае Святлана. — Пару гадоў таму, калі адной з груп выпала прадстаўляць на фэсце Беларусь і беларусаў, я тэлефаную ў суполку: ці не далі б вы нам касцюмы? Дзёміна адразу: “Вядома, дамо!

Прыязджайце!” Прыемна здзівіла: незнаёмы чалавек — і адразу адгукнулася. Так і пазнаёміліся. Мае хлопцы — а я кіраўнік гурта “Спадчына” з каледжа — удзельнічаюць у імпрэзах “Нёмана”. У нас выдатны рок-гурт. Падбіраем новых музыкантаў і салістаў, бо палова хлопцаў каледж закончылі, у тым ліку і Аляксандр Анісімаў, мой малодшы сын, які ўжо ў войску. Дарэчы, і старэйшы сын, Уладзімір, цяпер салдат: хутка дадому вернецца”.

Святлана згадвае, з якім імпэтам хлопцы развучвалі песню “Касіў Ясь канюшыну”: легла яна на душы, прынесла званне лаўрэатаў гарадскога фестывалю “Студэнцкая вясна”. Артысты выйшлі на сцэну ў беларускіх кашулях-вышыўанках. Яны і Гімн Беларусі спявалі выдатна. Святлана ўдакладніла: “Студэнтам я шмат пра Беларусь расказваю. Некаторыя вельмі зацікавіліся: збіраюцца прыехаць на экскурсіі, далей вучыцца тут ці нават жыць”.

Адкуль у яе любоў да нашай Бацькаўшчыны? “Дзед і бабуля мае па бацьку — беларусы з Віцебскай губерні. У бабулі дзядоўчае прозвішча Філіпёнак, тыпова беларускае. Дзед з 1939-га быў у арміі, служыў па розных ваенных каматах. Думаю, Івана Паўлава помняць старажылы і ў Камянец, на Брэстчыне: яго перавялі туды ў канцы 44-га. Там і мой тата нарадзіўся, але ў школу пайшоў ужо ў Мінску: дзед сады служыць перавялі”. → **Стар. 2**

ПЕРСПЕКТИВЫ

Што будуюць на Марасейцы?

У цэнтры Масквы ўзводзіцца беларускі Дзелава і культурны комплекс

Іван Іванаў

Пра будаўніцтва Беларускага інфармацыйна-культурнага і навукова-тэхнічнага цэнтра — так ён называўся — ішла размова летась у канцы кастрычніка на каардынацыйнай нарадзе лідараў беларускіх суполак. Аб праекце мы расказвалі (гл.: “Талака працуе на будучыню”) на пачатку красавіка. Важна, што беларускае Пасольства ў Расіі ўважліва ставіцца да прапановы суайчыннікаў па дзейнасці цэнтра. “Мы зацікаўлены ў тым, каб беларусы ўсіх расійскіх рэгіёнаў падключаліся да вялікай працы, каб мы ўзаемадзейнічалі з вамі на пастаяннай аснове, — акцэнтаваў увагу кіраўнікоў суполак саветнік-пасланнік Пасольства Алег Іванаў. — Нам хочацца, каб максімальна быў задзейнічаны ваш вялікі творчы, інтэлектуальны патэнцыял”.

А як цяпер ідзе будаўніцтва? У падборцы “Маскоўскія беларусы не забываюць пра сваю радзіму”, змешчанай на пачатку верасня ў газеце “Вечерняя Москва”, ёсць адказ і на гэтае важнае пытанне. Нашы калегі падалі і топ-5 самых вядомых у Расіі нашых суродзічаў: гэта авіяканструктар Павел Сухі, дыпламат Андрэй Грамыка, касманаўты Пётр Клімук і Уладзімір Кавалёнак, акцёр Мікалай Яроменка-малодшы. Пытанне да Алега Іванова, інтэрв’ю з якім ёсць у падборцы, гучала так: “А што за грандыёзная будоўля вядзецца побач з будынкам беларускага пасольства ў расійскай сталіцы?”

Беларускія артысты на фальклорным свяце ў цэнтры Масквы. 1988 год

І дыпламат расказаў, што побач там разгорнута будаўніцтва Дзелава і культурнага комплексу (ДКК), адкрыццё запланавана на сярэдзіну наступнага года. “Гэта, без перабольшання, рэспубліканскі праект, — падкрэсліў Алег Іванаў. — Цэнтр будзе складацца з сямі паверхаў, тры з якіх — падземныя. На яго плошчах мы мяркуем размясціць кінаканцэртную залу, выставачныя павільёны, бібліятэку ўнікальнай беларускай літаратуры, арганізаваць заняты нядзельнай школы, праводзіць адукацыйныя курсы па музыцы,

танцах, араатарскім майстэрстве, нацыянальнай кухні. Разлічваем, што тут змогуць прадстаўляць свае інавацыйныя распрацоўкі і навукоўцы. Звяртаю ўвагу: у гэтай дзейнасці няма камерцыйнага складніка. Доступ у ДКК будзе вольным. Натуральна, гэта вельмі няпроста рабіць. Але мы лічым, што менавіта так можна і трэба папулярызаваць беларускую культуру і мастацтва”. На шляху ўзаемабагацэння брацкіх культур, лічыць дыпламат, не павінна быць перашкодаў.

У прэс-службе Пасольства нам

патлумачылі: адначасова вядзецца рэстаўрацыя і рамонт у будынку дыпмісіі. А ён, як вядома, у цэнтры Масквы: вуліца Марасейка, дом 17/6. Раней гэта быў палац вядомага дзяржаўнага дзеяча Расіі, графа Мікалая Пятровіча Румянцава. Таму ўсе работы праводзяцца беражліва, акуратна, па ўстаноўленых правілах, з разуменнем гістарычнай каштоўнасці аб’екта.

Між тым не ўсе ведаюць: пад тынкам залаў палаца Румянцава, магчыма, прыхаваны фрагменты ўнікальных карцін. Пра тое летась мы размаўлялі ў Маскве з былым

Будынак Пасольства: рэстаўрацыя

супрацоўнікам дыпмісіі. На сайце Пасольства ёсць цікавыя аповед пра гісторыю будынка, там можна прачытаць: асабіаком з 1793 года валодаў граф Пётр Румянцаў-Задунайскі. Фельдмаршал, знакаміты палкаводзец, які праславіўся ў Сямігадовай, а затым у Турэцкай вайне 1770-90-х гадоў. Герою прысвячаў радкі Аляксандр Пушкін. Дык вось, па загадзе графа дом быў распісаны ўнутры карцінамі баталій руска-турэцкай вайны, у якіх ён удзельнічаў. Будынак перайшоў у спадчыну спачатку старэйшаму сыну графа, Мікалаю Румянцаву, затым — малодшаму Сяргею. Паводле некагортых успамінаў, калі ўжо не Румянцавы былі там гаспадарамі, то нейкі купец “саскабліў і счысціў усе тыя слаўныя ўспаміны”. А калі не ўсе?

Дапамагчы ў пошуках маглі б і беларускія фізікі: як вядома, пад кіраўніцтвам акадэміка Мікалая Казака ў Нацыянальнай акадэміі навук паспяхова дзейнічае Міжнародная навуковая лабараторыя аптычнай дыягностыкі. І створаны ўжо ўнікальныя прыборы, якія дазваляюць “глядзець скрозь сцену”, аналізаваць склад розных матэрыялаў без іх разбурэння.

Па Мінску светлая туга...

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 1)

Бацька яе, Уладзімір Паўлаў, закончыў 4-ю мінскую школу, Політэхнічны інстытут (цяпер БНТУ) і як інжынер-металург з сябрамі паехаў на Волгу: запускаўся аўтазавод у Тальяці. Там і застаўся жыць, а ў Мінску, у кватэры, якую дзед яшчэ атрымаў, жыў яе любімая цётка Тамара Паўлава, старэйшая бацькава сястра.

Уладзімір Паўлаў, лічыць дачка, зрабіў нядраўную кар’еру: сыходзіў на пенсію з пасады намесніка тэхнічнага дырэктара АўтаВАЗа. Ён “па Мінску сумуе і любіць тут быць”. Святлана ж хоць родам з Тальяці, але “ўсё дашкольнае дзяцінства правяла ў Мінску, і ўсе канікулы”. Яе цётка працавала бібліятэкарам у Інстытуце замежных моваў (цяпер МДЛУ), і таму цэнтр горада добра вядомы і Святлане: “Для мяне гэты горад — родны, люблю яго больш, чым Тальяці. Вось дыхаю гэтым паветрам — і

мне ўжо добра. Пасля школы я ў 1987-м і паступала ў мінскі Іняз, балаў недабрала. Жыла ў Мінску, працавала ў дзіцячым садзе на вуліцы Цікоцкага: спачатку нянекай, потым выхавацелькай у асялях”.

Не лёс быў застацца ў Беларусі: паехала ў Тальяці,

Святлана Анісімава ў Мінску

выйшла замуж, там і жыў. Закончыла Самарскую дзяржакадэмію культуры і мастацтваў. У свой час яны з мужам планавалі нават пераехаць у Мінск, дзе Святлана і прапісаная была да развалу Саюза. “Я і сынам сваім перадала любоў да Мінска, і

мужу: мы з ім разам цяпер прыехалі, — прадаўжала суб’ядніца. — Зноў падумваем аб пераездзе. Яму ў Беларусі падабаецца: тут ёсць адчуванне захаду, тут адметная культура, парадак... У мужа, дарэчы, польскія карані, ён з вёскі пад Тальяці, якую ў народзе называюць Польскія Выселкі. Туды пасля паўстання — магчыма, Кастуся Каліноўскага? — высылалі дробную шляхту. Бабулю Сяргея звалі Лізавета Рыгораўна Лабаноўская: п р о - з в і ш ч а ў Паволжы яўна не тыповае”.

Думаю, калі Святлане і Сяргею цікава будзе, яны даведваюцца: раней барацьба паміж Польшчай і Расіяй за беларусаў часта абарочвалася то паланізацыяй, то русіфікацыяй мясцовага люду. То можа і Лабаноўскія вядуць радавод з нашых земляў: варта

зазірнуць у архівы. Прынамсі, беларусам Тальяці ў гісторыі Польскіх Выселкаў цікава было б пакапацца, пашукаць “беларускі след”.

Святлана Анісімава — вельмі заняты чалавек. Загадвае бібліятэкай, піша дысертацыю, яшчэ кіруе творчай студыяй “Люстэркі”, агітбрыгадай, камандай каледжа “Што? Дзе? Калі?” І святы, конкурсы ў каледжы яе праца, бо — рэжысёр па спецыяльнасці. “А яшчэ ж сям’я і суполка “Нёман”! — пералічвае клопаты і абавязкі. — І тым не менш хочацца наладзіць сяброўскія кантакты каледжа з падобнай установай з Мінска. Была ў таварыстве “Радзіма”, далі ўзоры дакументаў, як гэта рабіць. Вельмі каштоўныя дыскі падарылі ў апарце Улаўнаважанага: пра народныя святы і абрады, цыкл “Ад Вялікадня да Калядаў”. Будзем выкарыстоўваць у рабоце суполкі. Думаю, у нас усё атрымаецца, сяброў і блізкіх, родных падключу. А чаму я тое раблю? Гэта чыста з любові да Беларусі і да Мінска, па якіх я часта тужу...”

РАЗАМ

Ураджайны сімпозіум

Рыгор Арэшка

Сумесная праца беларускіх і малдаўскіх навукоўцаў адзначана дыпламам

Трэці нацыянальны Сімпозіум-канферэнцыя з удзелам навукоўцаў іншых краін “Прасоўванне біятэхналогій: рэалізацыя і перспектывы” ладзілі Акадэмія навук Малдовы, профільныя акадэмічныя інстытуты. “Канферэнцыя ў Кішыньве выклікала вялікую цікавасць навуковай супольнасці ў гэтай галіне, — напісала ў рэдакцыю навуковы супрацоўнік Інстытута глебазнаўства, аграхіміі і аховы глебы імя Мікалая Дзімо з Кішыньва і Міжнароднага дзяржаўнага экалагічнага ўніверсітэта імя Андрэя Сахарова з Мінска. “Адна з аспірантак — мая падапечная, другая — прафесара з Мінска Сяргея Мьяльнова, — удакладніла Кацярына Кухарук. — Такое ўзаемадзейне, вядома ж, выгаднае і для Малдовы, і для Беларусі”.

залежыць будучыня планеты, лёс цывілізацыі”.

Добры плён даюць у экадаследаваннях цесныя кантакты беларускіх і малдаўскіх вучоных. У прыватнасці, на сімпозіуме ўхвалена і атрымала дыплом іх сумесная праца. Доклад на тэму “Асаблівасці рэсурсаабаротных тэхналогій для глебаў, якія падвергліся эрозіі”, рабілі аспіранткі Алеся Кажакі і Алена Сіневіч — яны прадстаўніцы адпаведна Інстытута глебазнаўства, аграхіміі і аховы глебы імя Мікалая Дзімо з Кішыньва і Міжнароднага дзяржаўнага экалагічнага ўніверсітэта імя Андрэя Сахарова з Мінска. “Адна з аспірантак — мая падапечная, другая — прафесара з Мінска Сяргея Мьяльнова, — удакладніла Кацярына Кухарук. — Такое ўзаемадзейне, вядома ж, выгаднае і для Малдовы, і для Беларусі”.

ПАРАЛЕЛІ

Ад вясковай крыніцы да Монпарнаса

У лёсах Каруся Каганца і ягонага блізкага родзіча Гіёма Апалінэра шмат цікавых супадзенняў

ЗКойданаўшчынай-Дзяржыншчынай звязаны важны перыяд жыцця і творчасці пісьменніка, драматурга, мастака і скульптара Каруся Каганца (Казіміра Кастравіцкага). І таму ў Дзяржынску ў чытальнай зале райбібліятэкі ладзяцца Койданаўскія чытанні ў гонар земляка. Супрацоўнікі бібліятэкі, журналісты райгазеты “Узвышша” арганізавалі імпрэзу, зала была перапоўненая: бібліятэкары раёна, настаўнікі і вучні, сябры мясцовага літаб’яднання “Выток”... Былі госці з Мінска: пісьменнікі Юлія Зарэцкая, Ірына Чарняўская, Уладзімір Ягоўдзік, Анатоль Валахановіч, дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Уладзіслаў Цыдзік. Мы праслухалі амаль 20 выступленняў: пра Каганцову спадчыну, яго жыццёвы і творчы шлях. Паэты чыталі вершы, прысвечаныя земляку. Цікавыя звесткі прыводзіліся і пра знакамітага паэта Гіёма Апалінэра, які, як вядома, быў блізім родзічам, стрыечным плямяннікам Каруся Каганца. Ёсць шэраг падабенстваў і ў іх лёсах.

Згадаем старонкі Каганцовага жыцця з аглядак на факты з жыцця Апалінэра. Казімір Кастравіцкі нарадзіўся ў лютым 1868-га ўдалечыні ад Бацькаўшчыны, у сібірскім Табольску: туды ягоны бацька Карл Кастравіцкі

быў сасланы за актыўны ўдзел у паўстанні пад кіраўніцтвам Каструса Каліноўскага. Маёмасць ссыльнага канфіскавалі, акрамя невялікага фальварка Навасёлкі, за сем кіламетраў ад Койданава, цяпер Дзяржынска.

Паўстанцам быў і брат Карла, Міхал Апалінары Кастравіцкі, якому ўдалося з’ехаць у Італію. Там у 1880 годзе ў яго дачкі Анжалікі нарадзіўся сын Вільгельм, у будучыні паэт Гіём Апалінэр — таксама ўдалечыні ад зямлі продкаў. Дарэчы, поўнае імя класіка французкай літаратуры: Вільгельм Альберт Уладзімір Аляксандр Апалінэр Кастравіцкі. Ён нашчадак шляхецкага роду герба Вонж, як і ягоны родзіч Карусь Каганец.

Кастравіцкі пасля Сібіры атабарыліся на Стаўпеччыне, спачатку ў вёсцы Засулле. Неўзабаве бацька Казіміра памёр, і маці з дзяцямі пераехалі ў Прымагілле, цяпер Юцкі. Як літаратар Казімір пачаў спрабаваць сілы з 1893 года. Ён апрацоўваў легенды і казкі “Вітаўка”, “Прылуки”, “Машэка”. А першыя вершы былі: “Наш покліч”, “Згадка пра Галубка”. У той час ён і ўзяў псеўднім Карусь Каганец. Цяпер не часта ўжывальнае слова каганец — гэта простая свяцільня, у пераносным сэнсе: свечач, той, хто нясе асвету.

Койданаўскія чытанні збіраюць шмат зацікаўленых гісторыяй Бацькаўшчыны людзей

Сучаснікі Каганца згадвалі: з усімі, нават з панамі й падпанкамі, ён размаўляў толькі па-беларуску. У 30 гадоў ажаніўся з Ганнай Пракаповіч з вёскі Навасады, і жыў з сям’ёй — двое сыноў і дзве дачкі — ва ўрочышчы Лісія Норы, паблізу Прымагілля-Юцкоў. У 1904-м Каганец распрацаваў праект газеты для сялян “Палессе”, але дазволу на выданне не атрымаў. Тым часам у Парыжы Гіём Апалінэр хацеў стварыць уласны часопіс, і яму тое не ўдалося. У 1906-м у выданне “Загляне сонца і ў наша ваконца” выйшла кніга Каруся Каганца “Беларускі лемантар” — там яго 19 малюнкаў, і ў кніжцы Якуба Коласа “Другое чытанне для дзяцей беларусаў”, што выйшла ў 1909-м, яго малюнкi на вокладцы. І Гіём Апалінэр захапляецца мастацтвам: у яго шмат сяброў у знакамітых парыхжскіх кварталах Манмартр і Монпарнас, яго сябрамі былі, у прыватнасці, мастакі Пабла Пікаса і Марк Шагал, ён піша пра жываліс, праторвае сцэжку сюррэалізму, ды і сам тэрмін гэты належыць яму, нашаму суродзічу.

Працуючы ў Вільні, Карусь Каганец стварае бытавую камедыю “Модны шляхцюк”. Пастаноўка паводле яе нязменна была

рэпертуары вандруюнага тэатра Ігната Буйніцкага. Не ўдалося абодвум Кастравіцкім абысці на жыццёвых шляхах і турму. Па судовай справе 1905 года, калі Карусь Каганец арганізаваў у Койданава антыцарскі мітынг, ён у 1910-м трапляе ў турму. Там і пазнаёміўся, пасябраваў з Якубам Коласам. У той самы час і Апалінэр трапляе ў парыхжскую турму: падазраюць у крадзяжы... “Джаконды” Леанарда да Вінчы. Пасля вызвалення Каганец напісаў апаўданае-абразок “Што кажух, то не вага”, Апалінэр падрыхтаваў тым часам выпуск свайго першага зборніка “Алкаголі”, куды ўвайшлі вершы розных гадоў. Здароў’е Каганца пасля турмы пагоршылася, 20 мая 1918 года ён памірае. Пахаваны на могілках у вёсцы Вялікія Навасады. А праз паўгода ад ран, атрыманых у часы Першай сусветнай вайны, памірае і Гіём Апалінэр, ён пахаваны на парыхжскіх могілках Пэр-Лашэз. Так і не давялося нашаму слынаму суродзічу наведаць радзіму продкаў.

Факты згадваліся пад час чытанняў. І была паездка да магілы Каганца ў Вялікія Навасёлкі, ускладанне кветак. Мясцовая паэтка Ядвіга Доўнар чытала свой

прысвечаны земляку верш. У музеі школы краязнаўца Вячаслаў Кавалеўскі правёў экскурсію, знаёміў гасцей з экспазіцыяй, прысвечанай Каганцу і Апалінэру. Там ёсць, дарэчы, і радаводнае дрэва Кастравіцкіх. А Навасады, адкуль родам Каганцова жонка, сустрэлі гасцей золатам ліп і клёнаў, пахам антонавак. Гэта родная вёска пісьменніцы Алены Стэльмах, якая цікава расказвала гасцям пра свой родны кут і яго жыхароў. Паказвала хату, якой каля 300 гадоў, прыхіляліся мы да магутнага дуба, узрост якога не меншы. І дуб, і хата памятаюць, пэўна, Каганца: там ён хадзіў часта. Падарожнікі папілі вады з Навасадскай ці Юцкоўскай крынічкі: да яе прыходзіў Каганец, і ў легендзе згадваў. Далей былі Юцкі-Прымагілле, дзе створаны адзін з лепшых у краіне школьны этнаграфічны музей.

Удзельнікі чытанняў, вандруюкі шчыра дзякавалі тым, хто іх ладзіў, найперш дырэктару райбібліятэкі Валянціне Клімовіч, рэдактару “раёнкі” Алене Стэльмах. Спрыяла добрай справе і Мінскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі, якое ўзначальвае Аляксей Карлюкевіч.

Лявон Целеш, г. Дзяржынск

АСОБА

Украінскія кветкі Ніны Мацяш

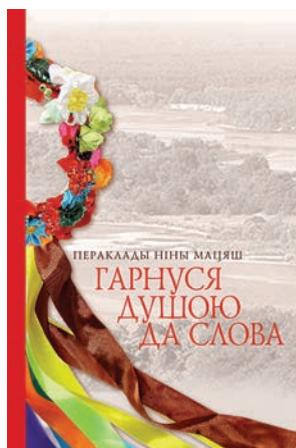
У Кіеве прайшла прэзентацыя кнігі перакладаў Ніны Мацяш “Гарнуся душою да слова”

Аляксей Карлюкевіч

Ярка зорка беларускай паэзіі, адышоўшы ў вечнасць, застаецца ў сэрцах сваіх сяброў і чытачоў. У Выдавецкім доме “Звязда” намаганнямі руплівых ахоўнікаў спадчыны паэтэсы, навукоўцаў філфака Брэсцкага дзяржуніверсітэта і супрацоўнікаў Брэсцкай абласной бібліятэкі імя М. Горкага, пабачыла свет кніга перакладаў Ніны Мацяш з украінскай мовы “Гарнуся душою да слова”. Яе ўклалі М. Новік, С. Варонік, Г. Скарына. А нядаўна ў будынку Нацыянальнага Саюза пісьменнікаў Украіны прэзенталася гэтае, бадай, анталогічнае выданне, з прыгожым вянок кветак на вокладцы. Пра творчае шматалічча Ніны Мацяш, яе вялікую любоў да ўкраінскай паэзіі гаварылі пісьменнікі абедзвюх краін. У зале былі і студэнты філфака Кіеўскага дзяржуніверсітэта, якія вывучаюць

беларускую мову і літаратуру.

“Ніна Мацяш добра вядомая ва Украіне, — зазначыў на прэзентацыі прэзаік, перакладчык, публіцыст Станіслаў Бандарэнка. — У прыватнасці, мы ведаем пра яе пераклад гістарычнага рамана Ліны Кастэнкі “Маруся Чурай”. Сама Ліна Васілеўна не аднойчы ўхваляла беларускае пераўвасабленне важнага для нацыянальнай самасвядомасці ўкраінцаў твора. Ва Украіне ёсць песні на словы Ніны Мацяш, яе вершы перакладаюцца на ўкраінскую мову. І мне падаецца, што спадчына выдатнай беларускай паэтки яшчэ неаднойчы будзе запатрабавана ўкраінскімі чытачамі”.

Галоўны рэдактар часопіса “Нёман” Аляксей Бадак распавёў, як ішла работа над кнігай. Расказаў пра ўшанаванне памяці перакладчыцы і паэтэсы на Брэсцчыне. Там, найперш у роднай Бярозе, Ніна Мацяш — сімвал высокага служэння прыгожаму пісьменству. Нагадаў літаратар, што ў Выдавецкім доме “Звязда” і раней выходзілі яе творы. Напрыклад, некалькі гадоў таму пабачыў свет зборнік вершаў і перакладаў “У прыгаршчах ветру”.

І ў кастрычніцкім нумары часопіса “Малодосць” ёсць шчырае, душэўнае эсэ Анатоля Крэйдзіча пра ліставанне з паэтэсай.

У прэзентацыі ўдзельнічаў і адказны сакратар Нацыянальнага

Саюза пісьменнікаў Украіны Валадзімір Барна. І яго вершамі была зацікаўленая Ніна Мацяш. Пераклала іх напрыканцы 1990-х, адкрыўшы творчасць украінскага сябра найперш па зборніку “Мелодыя срэбнай ночы”. “Многія з украінцаў павінны быць удзячныя беларускім творцам, — перакананы паэт. — Бо пераклады пашыраюць прастору зносі з чытачом. Гэта цудоўна разумела і Ніна Мацяш, аднолькава ўважліва да класікаў і сучаснікаў. І цяпер нам на дзіва ганарова прысутнічаць у адной беларускай кнізе поруч з Тарасам Шаўчэнкам, Лясяй Украінкай ды Лінай Кастэнкай”.

Беларуска-ўкраінскія літаратурныя стасункі мацуюцца сіламі энтузіястаў. Ніна Мацяш, Вячаслаў Рагойша, Таццяна Кабржыцкая, Васіль Жуквіч... На сустрэчы ў Кіеве гаварылі і пра вартасці рэгіянальных стасункаў паміж пісьменнікамі краін-суседкаў. Гэты

кірунак развіваецца на Брэсцчыне дзякуючы старанням Брэсцкага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі. “Выданне ўкраінскай паэзіі ў беларускіх перакладах Ніны Мацяш бачыцца мне падзеяй для развіцця літаратуры, творчага пабрацімства, — казала на прэзентацыі ў Кіеве прэзаік і перакладчыца Галіна Тарасюк. — Спадзяюся, у хуткім часе будуць і новыя кнігі беларускіх пісьменнікаў па-ўкраінску, пабачаць свет зборнікі ўкраінскіх паэтаў і прэзаікаў па-беларуску. Прыклад Ніны Мацяш не можа не натхняць”.

А мне пад час кіеўскай імпрэзы падумалася: а добра было б перавыдаць усе пераклады Ніны Мацяш, у тым ліку і з польскай, французскай паэзіі, прозы, драматургіі. Зробленае майстрам мастацкага слова ў гэтым кірунку ўражае, і творчы плён варты ўвагі наступнікаў.

РОДНАЕ

Трэба дома бываць не госцем...

Падарожнічаць па сваёй краіне, цікавіцца яе традыцыямі, гісторыяй, вучыцца бачыць парасткі новага на прасторах Бацькаўшчыны — да гэтага заклікаюць тыя, хто прыдумаў “Простыя рэчы”

Іна Ганчаровіч

На адной з апошніх прэзентацый праекта “Простыя рэчы” я пачула такія паэтычныя радкі: “Прежде чем открыть себе Америку, стоит все же Родину открыть...”. Слушна. Арганізатары інфармацыйна-адукацыйнай кампаніі “ПР” якраз і дбаюць пра тое, каб мы больш вандравалі па роднай краіне.

Быў час, калі беларусам вельмі хацелася пабачыць: а што там, у замежжы? Зрэшты, вандроўны дух у нас ва ўсіх у крыві — такая ўжо нацыя... І цяпер нашы суграмадзяне часта праводзяць адпачынку ці туры выхаднога дня па-за Бацькаўшчынай. Вабіць экзотыка, сусветна вядомыя слаўтасці, курорты, музеі ды ціхія кавярні ў розных стылях, з экзатычнымі стравамі. Што ж, кожны мае права выбіраць тое, што яму падабаецца. Але ж арганізатары кампаніі “Простыя

рэчы” прапануюць па-новаму глядзець на айчынныя мясціны для адпачынку. Яны сцвярджаюць: не абавязкова ехаць у Еўропу ці Азію, ляцець за акіян і “адкрываць Амерыку”, каб пабачыць нешта цікавае. “Некаму можа проста не хапае ведаў пра бурнае развіццё месцаў для адпачынку ў нашай краіне, — лічыць Валерыя Кліцунова, старшыня праўлення арганізацыі “Адпачынак у вёсцы”. — Беларускія турысты, набываючы пуцёўкі ў краіны замежжа, кіруюцца састарэлымі догмамі: маўляў, дома глядзець нам няма чаго...”

Але ёсць і іншыя меркаванні на гэты конт. Некаторыя замежныя турысты называюць Беларусь “чароўнай шкатулкай”, дзе кожны можа знайсці сабе нешта па гусце. Этнографы будуць у захваленні ад этнакультуры народа: мы здолелі зберагчы мноства традыцый і звычаяў, якія шануюцца і прадаўжаюцца. Эк-

ІВАН ЖДАНОВІЧ

У прыгожых мясцінах Лагойшчыны — добры адпачынак

трэмалам даспадобы хуткасныя спускі на трасах горналыжных комплексаў. А колькі адрэналіну пад час палявання на дзіка! Каму цікавая гісторыя — калі ласка ўціш музей, замкаў, палацаў ды іншых гістарычных помнікаў. І аматарам некранутай прыроды ёсць што паглядзець. Гэта далёка не поўны спіс нашых “сюрпрызаў”! Яны нам даступныя, і таму мы часам — парадокс! — перастаем іх заўважаць і цаніць...

Інфармацыйна-адукацыйная кампанія “Простыя рэчы” — гэта комплекс ідэй, каб “вярнуць у Беларусь перш за ўсё беларускіх турыстаў”. “Мы паглядзелі ўжо свет і шмат хто гатовы адкрываць для сябе Бацькаўшчыну”, — пераканана В. Кліцунова. Завабліваць турыстаў пачнуць з “простых рэчаў”: прырода, фальклор, рамёствы, абрады, ежа ды ўласцівая

мясцовым гаспадарам аграсядзіб душэўнасць і гасціннасць. Асноўная стаўка — на магчымасці аграэкатурызму. Спецыялісты турбізнесу ўпэўненыя: сапраўдную Беларусь можна ўбачыць толькі ў сельскай мясцовасці. Кампанію “ПР” задумалі на год, чакаецца шмат цікавых імпрэзаў. У прыватнасці, запускаецца адпаведная сацыяльная рэклама, у тым ліку серыя плакатаў накшталт “Адпачывайце ў вёсцы!”, “Смачна, як у бабулі”, “Гэта павінны бачыць і нашыя ўнукі”, “Вандруем па зялёных сцежках”. Наперадзе розныя экалагічныя акцыі, конкурсы дзіцячага малюнка, фэсты і кірмашы. Карацей, планы грандыёзныя. Думаю, яны спраўдзяцца, бо якраз простыя рэчы і ёсць своеасабліва чароўная брама ў свет вечных каштоўнасцяў, над якімі непадудна час.

ЗЕМЛЯКІ

“Вясёлка” над Волгай

Мікалай Бойка

Беларусы Самары і Тальяці прыгожа паўдзельнічалі ў гарадскім Фэстывалі нацыянальных культур

Трэці гарадскі Фэстываль нацыянальных культур “Вясёлка Паволжа” ладзіўся ў Тальяці напярэдадні Дня народнага адзінства, які ў Расіі адзначаецца 4 лістапада. Салісты, вакал-ансамблі і хоры, танцоры з розных этнасулолак рэгіёна паказалі на ім сваё майстэрства. Дарэчы, цяпер у Самарскай вобласці жывуць прадстаўнікі больш чым 500 нацыянальнасцяў.

Беларускую культуру прыгожа прадставілі на фэсце гурт “Каданс” Самарскай суполкі “Руска-Беларускае Братэрства 2000”, гурты “Зорчакі” і “Купалінка” з Тальяці. “Каданс”, якім кіруе Алена Дзмітрыева, выконваў беларускія народныя песні “З-пад шэрага камушыка” і “Купалінка” — апошнюю акапальна. Журы прысудзіла гурту дыплом 1-й ступені, мастацкі кіраўнік атрымала дыплом 2-й ступені. “Для нас вельмі важна ўдзельнічаць у падобных фэстах, — задаволена творчымі поспехамі сваіх сябровак кіраўніца беларускай суполкі з Самары Ірына Глуская. — Гэта добрая магчымасць абмяняцца вопытам з іншымі гуртамі, сябе паказаць ды іншых паглядзець”.

Вакальны гурт “Каданс”

КУЛЬТУРНАЯ ПРАСТОРА

Гаспадары на сваёй зямлі

Знаўцы фальклору з Венесуэлы расказалі пра традыцыі свайго народа ў Інстытуце культуры Беларусі. На сустрэчы сімвалічна гучала і беларуская дуда.

Юлія Букель

Гэтая краіна ад нас вельмі далёкая, аднак мы ўсё больш даведваемся пра яе. Дарэчы, упершыню дыялог паміж Беларуссю і Венесуэлай пачаў ладзіць яшчэ беларускі паэт, празаік, публіцыст Уладзімір Дудзіцкі. Ён у 1949 годзе стварыў у Баліварыянскай Рэспубліцы беларускую суполку. Згадкамі пра яго падзвіжніцкую працу была сагрэта і сустрэча даследчыкаў культуры дзвюх краін. Імпрэза ладзілася, калі Венесуэла святкавала Дзень супраціўлення карэнных жыхароў (да 2002 года — “Дзень Калумба”). Заўважым: у дружалобнай краіне шмат робіцца на дзяржаўным узроўні ў абарону культуры, традыцый, моваў усіх карэнных народаў. Іх правы зафіксаваны і ў Канстытуцыі Венесуэлы, прынятай у 1999 годзе. А 12 кастрычніка з 2002 года паводле ўказа Уга Чавеса перайменавана ў Дзень супраціўлення карэнных

ВОЛГА ДЗМІТРЬЕВА

Дыялог пра культуру — цікавы і пазнавальны

жыхароў: як знак памяці, ушанавання барацьбы карэннага насельніцтва супраць іншаземных заваёўнікаў. Цяпер у некаторых штатах Венесуэлы за дзяржаўныя сродкі будуецца дамы, якія перадаюцца з правам уласнасці разам з землямі ў карыстанне туземным сем’ям і абшчынам.

Далейшае ўмацаванне беларуска-венесуэльскіх сувязяў,

працяг кантактаў, папулярызавання культуры Венесуэлы — дзеля гэтага ладзілася сустрэча. На яе завіталі ганаровыя госці з Лацінаамерыканскага культурнага цэнтра імя Сімона Балівара ў Мінску і з розных беларускіх устаноў. Змястоўнымі былі даклады Марыі Тэрэзы Нова Кабаль, бакалаўра мастацтваў Цэнтральнага ўніверсітэта Венесуэлы, і Рафаэля

Саласара Марэна — ён даследуе народнае мастацтва Венесуэлы і Лацінскай Амерыкі. Цікава было даведацца: культура Венесуэлы ўвабрала ў сябе духоўныя скарбы індзейскіх, афрыканскіх ды іспанскага народаў. Таму ў музыцы і танцах гэтка іскрысты мікс матываў. А як прыгожа гучыць Хаячы! Гэта спеў, прысвечаны прыродзе, заклінанню багоў, а самае галоўнае — ім заваёўваюць каханне. “Музыка мясцовага насельніцтва складаецца з пяці танальнасцяў, — прыадкрываў таямніцы Рафаэль Саласара Марэна, госць з Асунсьёна, штата Нуэва-Эспарта. — Усе інструменты важныя, каб гарманічна гучала песня: чагосці няма — і ўжо не тое... Але спевы, музыка — гэта заўжды імправізацыя, і кожны народ дадае штосьці сваё, непаўторнае”. Папулярны ў туземцаў танец кан-кан: яго выконваюць, стаўшы паўкругам, паўсферай, імітуючы рухі змяі. Чаму яе? Бо яна ж сімвал урадлі-

ваасці! Калі выступалі беларускія даследчыкі культуры, то вельмі сімвалічна, як голас з мінуўшчыны, гучала дуда ў руках Вячаслава Калацэя, кандыдата філалагічных навук. “Ніводнае свята продкаў не абыходзілася без дуды, — казаў Вячаслаў. — Але ў XX стагоддзі яна не вытрымала канкурэнцыі з іншымі музычнымі інструментамі. Цяпер мы спрабуем аднавіць яе гучанне. Ёсць надзея, што дуда зноў будзе папулярнай”. Пра адметнасць беларускіх танцаў расказаў этнахарэограф Мікалай Казянко, мастацкі кіраўнік гуртоў “Мілавіца” і “Ветразь”. Аказваецца, беларуская танцавальная сістэма складаецца з карагодаў, танцаў і скокаў (імправізацый). У гурце “Мілавіца” танцуюць дзеці рознага ўзросту, яны і паказалі на сустрэчы аўтэтычную Кадрыль, танцы Каргузэ, Каваль, Гапак. Дарэчы, дзеці самі сабе і акампануюць.